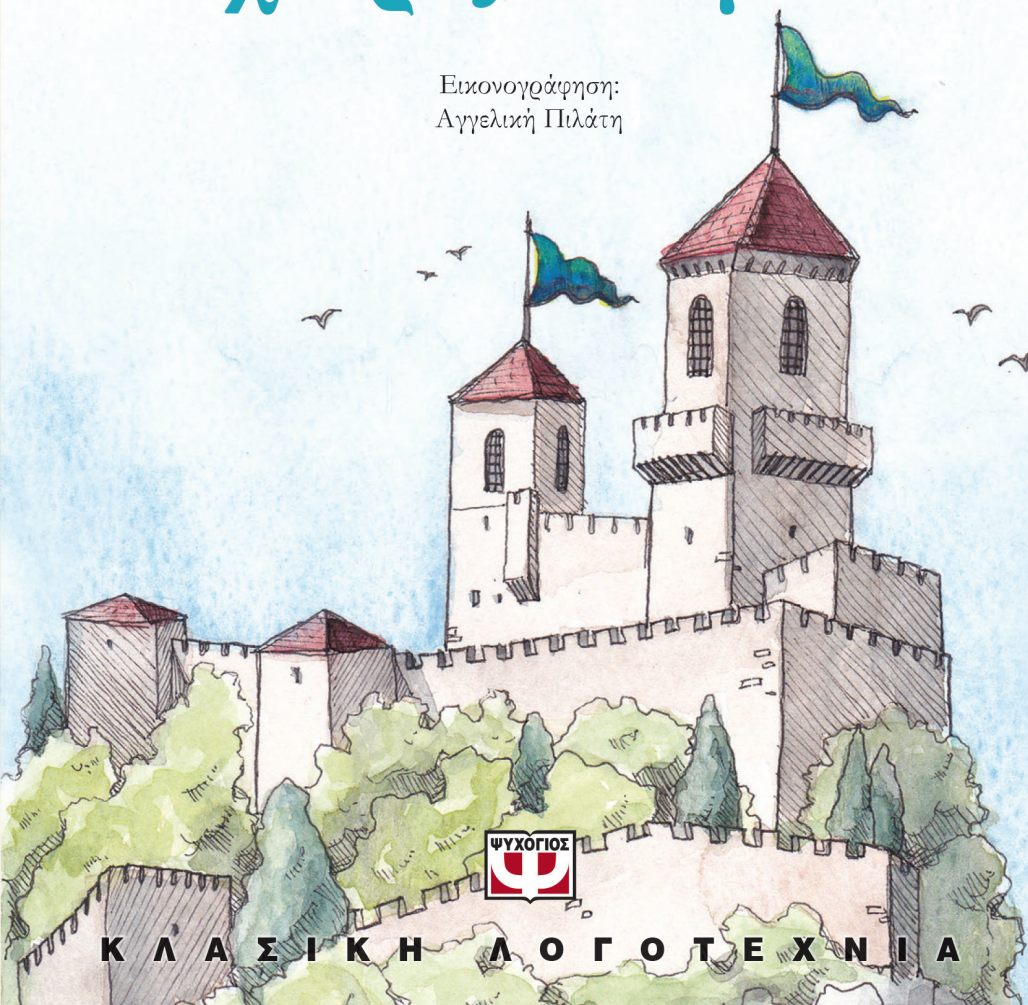

ΠΗΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ

Παραμύθι χωρίς όνομα

Εικονογράφηση:
Αγγελική Πιλάτη

Κ Λ Α Σ Ι Κ Η Λ Ο Γ Ο Τ Ε Χ Ν Ι Α

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **Παραμύθι χωρίς όνομα**
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Πηνελόπη Σ. Δέλτα
ΕΞΩΦΥΛΛΟ – ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: Αγγελική Πιλάτη
ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΙΟΡΘΩΣΗ: Κυριακή Κάσση
ΣΥΝΘΕΣΗ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Νέλλυ Βασιλείου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2018

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 2018

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-2663-1
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-2664-8

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτίού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιοδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.

Έδρα: Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο: Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

PSYCHOGIOS PUBLICATIONS S.A.

Head Office: 121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore: 13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550 • e-mail: info@psychogios.gr
www.psychogios.gr • http://blog.psychogios.gr

ΠΗΝΕΛΟΠΗ Σ. ΔΕΛΤΑ

Παραμύθι χωρίς όνομα

*Με προλογικό σημείωμα της Καθηγήτριας Παιδικής
Λογοτεχνίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης, κ. Μένης Κανατσούλη*

Εικονογράφηση: Αγγελική Πιλιάτη

Περιεχόμενα

Η Πηνελόπη Δέλτα γράφει ακόμη για παιδιά... ..	9
Παραμύθι χωρίς όνομα	23
Το δάσος.....	29
Παλάτι και παλατιανοί.....	36
Στο φτωχικό της κυρα-Φρόνησης	47
Στον γυρισμό.....	61
Το δώρο του θείου βασιλιά.....	81
Στρατός και στόλος παρών!	94
Καινούριες αποκαλύψεις	116
Η κορόνα του βασιλιά	138
Στη θέση όπου μας έβαλε η μοίρα... ..	145
Στην ταβέρνα	153
Χωροφύλακας ή ξυλοκόπος;.....	164
Πανικός	175
Πολύδωρος και Μονοχέρης.....	183
Η μάχη.....	192
Δικαιοσύνη	202
Η ζώνη του Πολύδωρου.....	207
Δουλειά.....	216
Ο εξάδελφος βασιλιάς	229
Ο θεός βασιλιάς.....	240
Συνετός Β'	247

Η Πηνελόπη Δέλτα γράφει ακόμη για παιδιά...

*Τα παιδιά σας ζούνε στο έργο σας ζωνηρά μα κανονικά,
χωρίς να ξεφεύγουν από το φυσικό τους πλαίσιο.**

Κωστής Παλαμάς

Τα βιβλία της Πηνελόπης Δέλτα τα διαβάζουν τα τωρινά παιδιά, τα διάβασαν οι γονείς τους και οι παππούδες τους, όταν ήταν και αυτοί μικρά παιδιά, τα διάβασαν και οι πιο προηγούμενες γενιές. Όμως και οι συγγραφείς ήταν κάποτε παιδιά... Και η Πηνελόπη Δέλτα ήταν κάποτε παιδί και ίσως σε εκείνη την περίοδο της ζωής της μπορούμε να ανακαλύψουμε –σε εμβρυϊκή μορφή– πολλές από τις ιδέες που τροφοδότησαν τα βιβλία της και οικοδόμησαν το αξιακό της σύστημα όπως εκφράστηκε μέσα από αυτά.

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Το 1874 γεννιέται η Πηνελόπη στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου – τότε που η ελληνική παροικία ανθούσε εκεί. Ήταν το τρίτο από τα έξι παιδιά του Εμμανουήλ Μπενάκη και της Βιργινίας

* Από Π. Σ. Δέλτα, *Αλληλογραφία*, επιμέλεια Ξ. Λευκοπαρίδη, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1997, σελ. 57.

Χωρέμη. * Τα βιώματά της από την παιδική της ηλικία μπορούμε να τα πληροφορηθούμε και από πρωτογενείς πηγές, δηλαδή από τις ημερολογιακές της σελίδες, για παράδειγμα, το Πρώτες Ενθυμήσεις**, αλλά και –σε μια πιο λογοτεχνική εκδοχή– από μυθιστορήματά της, όπως τα Τρελαντώνης και Μάγκας. Ο Τρελαντώνης (1932) περιγράφει ένα καλοκαίρι της ζωής των αδελφών (που όμως στο βιβλίο είναι μόνο τέσσερα) στον τόπο διακοπών, μακριά από την πολύβουη Αλεξάνδρεια, στο κομψό θέρετρο της εποχής, που είναι ο... Πειραιάς. Τα τέσσερα αδέρφια, η μεγάλη Αλεξάνδρα, ο ατίθασος Αντώνης, που εξελίχθηκε στον μεγάλο ευεργέτη Αντώνη Μπενάκη, η Πουλουδιά –η «δική μας» Πηνελόπη– και ο μικρός Αλέξανδρος, μέσα από μια δροσερή και ανέμελη αφήγηση αναπαρασταίνουν, με πολλή νοσταλγία, τα παιδικά χρόνια της Δέλτα. Και ο Μάγκας (1935) –αν και με όχι τόσο ανεμελιά– μας μεταφέρει στη ζωή των Ελλήνων παροίκων της Αλεξάνδρειας.

Ο συνδυασμός των αναμνήσεων της Δέλτα –ημερολογιακών και μυθιστορηματικών– αποκαλύπτει έναν παιδικό χαρακτήρα με ασίγηστη επιθυμία για διάβασμα αλλά και με ένα είδος μοναξιάς που «ξεσπά» τα εσωτερικά του πάθη και όνειρα σε αυτήν ακριβώς τη μοναχική αλλά και με τόσο ενσυναίσθηση –για τη ζωή των λογοτεχνικών άλλων– ασχολία που είναι το διάβασμα. Ήδη από τότε, η Πηνελόπη, χω-

* Περιπλανηθείτε στην ιστοσελίδα του Μουσείου Μπενάκη και διαβάστε μια σύντομη βιογραφία της Π. Σ. Δέλτα: <http://www.benaki.gr/index.asp?id=4010201>

** Π. Σ. Δέλτα, *Πρώτες Ενθυμήσεις*, επιμέλεια Π. Α. Ζάννας, Ερμής, 1989.

μένη στην οικογενειακή βιβλιοθήκη, μαγεύεται από αυτά τα διασκεδαστικά μυθιστορήματα που την κάνουν να περιπλανιέται σε κόσμους γοητευτικούς. Μόνο που είναι όλα γραμμένα σε γλώσσα άλλη από την ελληνική, και ως ενήλικη πια θα νιώσει βαθιά μέσα της αυτό που θα γίνει κεντρική επιλογή των βιβλίων της: να δώσει στα Ελληνόπουλα ελληνική λογοτεχνία που να έλκει την έμπνευσή της από τον ελληνικό κόσμο του παρελθόντος και του παρόντος (της). Όπως σχολιάζει χαρακτηριστικά σε γράμμα της προς τον Φώτη Φωτιάδη, σημαντικό μελετητή του Γλωσσικού Ζητήματος: «Θα ήθελα να βαλθούν πολλοί να γράψουν βιβλία διασκεδαστικά με αγοράκια και κοριτσάκια που παίζουν, μιλούν, κάνουν αταξίες και καλές πράξεις σε Ελληνικό* περιβάλλον, με ομιλίες και διηγήσεις της Ελληνικής σπιτικής μας ζωής, που να περιγράφονται λεπτομερώς οι εύμορφες εθνικές μας συνήθειες και παραδόσεις και οι οικογενειακές μας εορτές (πασχαλιάτικα αυγά, βασιλόπητες κτλ.)». **

Ας μην ξεχνούμε ότι την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα που η Δέλτα αρχίζει να συγγράφει τα βιβλία της για παιδιά, δεν προϋπάρχει ουσιαστικά ελληνική πεζογραφία για παιδιά, που να λαμβάνει δηλαδή υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες της παιδικής ηλικίας για ψυχαγωγία και παιχνίδι και συνάμα γνώση και καλλιέργεια χαρακτήρα. Η Δέλτα ανοίγει τον δρόμο στις επόμενες γενιές συγγραφέων και –τουλάχιστον για τη γραφή παιδικών μυθιστορημάτων– θεμε-

* Επισήμανση δική μου.

** Από Π. Σ. Δέλτα, *Αλληλογραφία, επιμέλεια Ξ. Λευκοπαρίδη*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1997, σ. 87.

λιώνει την ελληνική παιδική λογοτεχνία. Και πάλι αναφωνεί: «Μα έχουμε τέτοια έλλειψη βιβλίων για παιδιά που αποφάσισα να πάρω τη βουτιά [...], να γράψω διήγημα Ελληνικό, με Ελληνικές ιδέες σ' Ελληνικό περιβάλλον».*

Η επιμονή της Δέλτα να γράφει παιδικά βιβλία με έμφαση στην ελληνικότητα κατά καιρούς και από κάποιους μελετητές έχει κατακριθεί. Κάποιοι μάλιστα έφτασαν να την αποκαλέσουν «εθνικίστρια» και «σοβινίστρια». Όμως, δεν μπορούμε να κρίνουμε και μάλιστα να κατακρίνουμε το έργο παλαιότερων δημιουργών με τα κριτήρια που έχουν, ενδεχομένως, επικρατήσει σε μεταγενέστερα χρόνια. Η Δέλτα ζει σε μια εποχή που σε όλη την Ευρώπη είναι κυρίαρχη η έννοια του έθνους-κράτους, καθώς επίσης σε μια Ελλάδα όπου η Μεγάλη Ιδέα αποτελεί βασικό ιδεολόγημα του κράτους. Η Δέλτα είναι, λοιπόν, «παιδί» του καιρού της και εκφράζει μέσα και από τα βιβλία της για παιδιά τη φιλοπατρία και το όραμα μιας Ελλάδας που προσπαθεί να βρει τον δικό της βηματισμό, τις δικές της ιδέες και αξίες. Η Δέλτα, όμως, ταυτόχρονα, δεν εγκλωβίζεται σε μια στενή αντίληψη, σε μια εθνικιστική αντίληψη για τη χώρα της. Μεγαλώνει εκτός του ελληνικού βασιλείου, μορφώνεται μέσα από ξένες γλώσσες (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά), ταξιδεύει και ζει κατά καιρούς στην Ευρώπη. Δεν είναι μια προσωπικότητα προσκολλημένη σε μια ιδέα περί Ελλάδας απομονωμένης, ούτε σε μια έμμονη σχέση με το «ένδοξο» ελληνικό παρελθόν. Η Δέλτα θέλει να δει την περηφάνια του λαού της, που –το ξέρει– έχει πολύ δρόμο μπροστά του, η σκέ-

* Από γράμμα της στον Κωστή Παλαμά, ό.π., σ. 22.

ψη της όμως αναγκαστικά φιλτράρεται από τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Γι' αυτό και η ματιά της –τουλάχιστον σε ό,τι έχει να κάνει με το παιδικό βιβλίο– είναι προσοδευτική.

Τι σημαίνει πρόοδος για τη Δέλτα; Πρόοδος είναι να φτιάχνει βιβλία για παιδιά με χαρακτήρες αληθοφανείς, ζωντανούς, σε υποθέσεις με πλοκή ενδιαφέρουσα και που προκαλεί συγκίνηση και ποικίλα συναισθήματα. Πρόοδος είναι να θέτει ένα αξιακό σύστημα το οποίο μεταλαμπαδεύει στα παιδιά αντιμετωπίζοντάς τα με σοβαρότητα σαν να είναι ενήλικοι: την αγάπη για την πατρίδα, τη φιλοπονία, την έννοια του καθήκοντος και της ευθύνης, τον αυτοσεβασμό. Πρόοδος είναι να ξεπερνά ακόμη και τους περιορισμούς και τα εμπόδια της εποχής της για το γυναικείο φύλο και να πλάθει γυναικείους χαρακτήρες με άποψη, προσωπικότητα και δυναμισμό.

Όλα τα παραπάνω διατρέχουν το σύνολο των βιβλίων της, βρίσκουν όμως την καλύτερη έκφρασή τους στο Παραμύθι χωρίς όνομα (1910), ίσως το πιο διαχρονικό βιβλίο της Δέλτα, αυτό που ο σημαντικός παιδαγωγός Αλέξανδρος Δελμούζος χαρακτήρισε «το δεύτερο εθνικό βιβλίο για μικρούς και μεγάλους»*. Το βιβλίο δεν είναι μόνο παραμύθι· είναι ιστορία, είναι αλληγορία, είναι ένα σατιρικό μυθιστόρημα γεμάτο πόνο για αυτή τη «Χώρα της Κακομοιριάς» –σύμφωνα με τον χαρακτηρισμό του Παλαμά– που περιγράφει και που δε διαφέρει πολύ από την Ελλάδα: εξαθλίωση του λαού, ανίκανη εξουσία, διεφθαρμένοι

* Από γράμμα του Αλέξανδρου Δελμούζου προς τη Δέλτα, ό.π., σ. 220.

πολιτικοί, ξεπουλημένο κράτος, που το επιβουλεύονται οι ξένες δυνάμεις, μετανάστευση, φτώχεια, αμορφωσιά. Πόσο επίκαιρο φαντάζει ακόμη και σήμερα το Παραμύθι. Όμως, τα παραμύθια έχουν καλό τέλος και έτσι και το βασίλειο των Μοιρολάτρων θα σωθεί: η μορφή του νέου και αδιάφθορου ηγέτη, του Βασιλόπουλου, θα εμπνεύσει τον λαό του, το κράτος θα αναμορφωθεί και θα αναγεννηθεί.

Πολλές από τις ιδέες που οικοδομούν την κοσμοθεωρία της Δέλτα συναντούμε στο βιβλίο αυτό. Η Δέλτα είναι μια αστή και δεν έχει την καλύτερη γνώμη για τον λαό της πατρίδας της. Αυτό δε σημαίνει ότι τον περιφρονεί, αλλά αντίθετα ότι ζητά από αυτόν να εξυψωθεί, να ψάξει και να ανακαλύψει αξίες. Αν και η ίδια προέρχεται από αστική και μάλιστα μεγαλοαστική οικογένεια, που έδωσε ευεργέτες στη χώρα, και ο γάμος της με τον Στέφανο Δέλτα συνέχισε τις αστικές της καταβολές, δεν παραδέχεται την ύπαρξη αστικής τάξης στην επικράτεια του ελληνικού κράτους. Τις αστικές αξίες που είδε στην Αλεξάνδρεια και σε μεγάλες πόλεις της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας καθώς και της Ευρώπης δεν τις διακρίνει στην ελληνική αστική τάξη και στον ελληνικό λαό. Λέει χαρακτηριστικά: «Τι δημιουργούμε; Τέχνη; Φιλολογία; Μουσική; Ιστορία γράφομε και μελετούμε; Χαρακτήρα έχουμε; Αρχές έχουμε; Τι βγάλαμε στον τόπο μας, από δω και εκατό χρόνια που ζούμε ελεύθεροι; Εχαλάσαμε πολλά πράγματα που μας αφήσαν οι ξένοι· καταστρέψαμε όλα τα μεγάλα κτίρια που πήραμε από τους Τούρκους. Εμείς όμως τι δημιουργήσαμε;»*

* Από γράμμα της στον Αλέξανδρο Δελμούζο, ό.π., σ. 264.

Αυτή τη θλιβερή αλήθεια περιγράφει στο Παραμύθι χωρίς όνομα, αλλά καθώς το παραμύθι, ως λογοτεχνικό είδος, είναι αισιόδοξο, το τέλος είναι ευτυχές: ο νέος ηγέτης που αναδομεί το κράτος κατορθώνει το ακατόρθωτο, πίσω όμως από αυτόν –και ενίοτε μπροστά από αυτόν– στέκουν δύο γυναίκες, η Γνώση και η Φρόνηση, που θα τον παροτρύνουν να ηγεμονεύσει και θα τον στηρίζουν στις στιγμές της απελπισίας του. Ο ρόλος του γυναικείου φύλου στο βιβλίο αυτό μπορεί να μην είναι πρωταγωνιστικός και να είναι απλώς υποστηρικτικός και παραπληρωματικός προς τον ανδρικό ρόλο, όμως αποκαλύπτει την πεπτοίθηση της Δέλτα, η οποία να μεν συμβιβάζεται –ως έναν βαθμό– με τις έμφυλες διαφορές της εποχής της, πιστεύει όμως ακράδαντα στη γυναίκα: στην προσωπικότητά της, στην πειθώ της, στη φροντίδα της για τους άλλους, στην επιμονή της και στην αντοχή της, στη βαθιά αλληλεγγύη της.

Στο πολύπτυχο των αξιών που διαποτίζουν τα βιβλία της φαίνεται πως δεν έχει μεγάλο μερίδιο η θρησκευτική πίστη. Αγάπη για την πατρίδα, ναι. Όχι, όμως, στην πίστη που γίνεται θρησκοληψία, προκατάληψη και δεισιδαιμονία. Στο Η Ζωή του Χριστού (1925) προσπαθεί να αποδώσει πρώτα και κύρια την ανθρώπινή του υπόσταση και το ανθρώπινο μήνυμά του, θέλει να ακούσουν τα παιδιά-αναγνώστες τα δικά του, τα πραγματικά του λόγια και μέσα από αυτά τη γλυκύτητα των πράξεών του, δε θέλει να μάθουν «να παπαγαλίζουν τις διεστραμμένες διδαχές αγράμματων παππάδων»*. Με κάθε τρόπο, στα γράμματά της,

* Ό.π., σ. 265.

στα βιβλία της, στα δοκίμιά της, η μεγάλη κυρία της ελληνικής παιδικής λογοτεχνίας οραματίζεται ένα παιδί –και μετέπειτα ενήλικο– υπεύθυνο, με κριτική σκέψη, ανυπόκριτο, που δεν παρασύρεται από ποταπές ιδεοληψίες ούτε χειραγωγείται από κάθε λογής ανθρώπους άνευ αρχών.

Η Δέλτα ενδιαφέρεται για τα πολιτικά ζητήματα της εποχής της και παρακολουθεί τις δραματικές περιπέτειες του Ελληνισμού. Ζώντας σε ένα συρρικνωμένο (ακόμη) ελληνικό κράτος, τάσσεται αναφανδόν υπέρ της απελευθέρωσης της Μακεδονίας, η οποία ναι μεν βρίσκεται υπό οθωμανική κυριαρχία, αλλά απειλείται και κινδυνεύει από τις επεκτατικές βλέψεις του βουλγαρικού κράτους και της βουλγαρικής εκκλησίας. Αποτέλεσμα των γεγονότων του Μακεδονικού Αγώνα (1904-1908), που συνταράσσουν τους κατοίκους της περιοχής, είναι τα τρία βιβλία της, το Για την Πατρίδα, που είναι το πρώτο της μυθιστόρημα (1909), καθώς και τα Τον καιρό του Βουλγαροκτόνου (1911) και Στα μυστικά του Βάλτου (1937).

Τα τρία αυτά –τα δύο μάλιστα πολυσέλιδα– μυθιστορημάτα της ανήκουν στο είδος του ιστορικού μυθιστορημάτων, είναι, δηλαδή, αφηγήσεις που προσπαθούν μέσα από τη ζωή μυθοπλαστικών χαρακτήρων –που είναι και τα κεντρικά πρόσωπα– να αναπαραστήσουν την ατμόσφαιρα της εποχής, τα αλλοτινά ήθη και κυρίως τα ιστορικά γεγονότα. Έτσι, μέσα από τις ζωές των ατόμων αναπλάθεται η συλλογική μοίρα.

Αξίζει να επισημάνουμε ότι η Δέλτα και στα τρία ιστορικά μυθιστορημάτα της δεν καταφέρεται εναντίον των Τούρκων, αλλά εναντίον των Βουλγάρων: αυτός είναι ο

εχθρός που απειλεί τους μακεδονικούς πληθυσμούς και αυτών τις προθέσεις και πράξεις θέλει να στιγματίσει. Μάλιστα τις σχέσεις αυτές Ελλήνων και Βουλγάρων τις ξεκινά από πολύ παλαιότερα, από τα βυζαντινά χρόνια, και στέκεται στην εποχή του Βασιλείου του Βουλγαροκτόνου που είχε αναδειχθεί σε διώκτη τους. Έτσι, μολονότι μόνο το Στα μυστικά του Βάλτου αναφέρεται στα σύγχρονά της γεγονότα του Μακεδονικού Αγώνα, εντούτοις και τα δύο άλλα, αν και εκτυλίσσονται στη βυζαντινή εποχή, στοχεύουν να υπογραμμίσουν τις διαχρονικά ταραχώδεις σχέσεις των δύο λαών. Η ομοιότητα ανάμεσα στον Βασίλειο Βουλγαροκτόνο και στον αγώνα των μακεδονομάχων είναι αισθητή στα βιβλία της, σχολιάζει ο Στίλπων Κυριακίδης. * Η Δέλτα προβάλλει τη δική της αλήθεια, σύμφωνα και με τις ανάγκες της εποχής, εξάλλου είναι συγγραφέας και δεν είναι πρωταρχική επιδίωξή της η ιστορική ακρίβεια. Άλλωστε και η σύγχρονη ιστορική οπτική κατά κάποιον, έμμεσο, τρόπο τη δικαιώνει, καθώς ακόμη και ο ιστορικός ερμηνεύει τα ιστορικά γεγονότα υποκειμενικά και σύμφωνα με το παρόν: η Ιστορία είναι μια κατασκευή που λαμβάνει χώρα εξ ολοκλήρου στο παρόν, μας λέει ο Κιθ Τζένκινς.**

Η Δέλτα προσπαθεί, λοιπόν, να μεταφέρει ιστορικά γε-

* Πρόκειται για εισήγηση (1958), με τίτλο «Η Πηνελόπη Δέλτα και η Μακεδονία», του σημαντικού ιστορικού και λαογράφου, καθηγητή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Στίλπωνα Κυριακίδη, που μεθοδικά επισημαίνει τη σχέση των βιβλίων της με τον Μακεδονικό Αγώνα (στο <https://maccunion.wordpress.com/2012/05/08/>).

** K. Jenkins, *On "What is History?" – From Carr and Elton to Rorty and White*. London & New York, Routledge 1995, σ. 178.

γονότα σε παιδιά, το κάνει όμως με αίσθημα ευθύνης και με σοβαρότητα. Χρησιμοποιεί έγκυρες ιστορικές πηγές (π.χ. το έργο του γνωστού βυζαντινολόγου Γκυστάβ-Λεόν Σλουμπερζέ, τα αρχεία του Μακεδονικού Αγώνα κ.λπ.), ταυτόχρονα όμως δεν ξεχνά πως γράφει λογοτεχνία και γι' αυτό τα μυθιστορήματά της πρέπει να έχουν –και έχουν– ζωντάνια, ανθρώπινα πάθη, πνοή. Έχει επίγνωση αυτού του ρόλου της όταν ομολογεί στον λογοτέχνη Γιάννη Βλαχογιάννη: «Θέλω να γράψω για τα Ελληνόπαιδα διασκεδαστικά αναγνωστικά βιβλία, ανακατώνοντας όσα περισσότερα ιστορικά γεγονότα μπορώ μέσα στο διήγημα, με τρόπο ώστε, χωρίς να μελετά, το παιδί να μαζεύει γνώσεις εκείνης της εποχής, να γνωρίζει τον Διάκο ή τον Μπότσαρη ή τον Κολοκοτρώνη ή τον Τζαβέλλα, όχι σαν τους σκυθρωπούς οπλαρχηγούς που βλέπει στις ελεεινές ζωγραφιές των σχολικών βιβλίων όπου μαθαίνει ξηρά-ξηρά τα ονόματα των μαχών και τις χρονολογίες, αλλά “σαν ανθρώπους” που ζούσαν και γελούσαν και έτρωγαν και πονούσαν και αγαπούσαν και χόρευαν και πέθαιναν σαν λεοντάρια, και είχαν και τις αδυναμίες τους πλάι στους ηρωισμούς τους».*

Την αληθοφάνεια των ηρώων της την επιτυγχάνει η Δέλτα, μόνο που σε ορισμένες σκηνές ο ρεαλισμός της είναι τόσο προχωρημένος, που τα βιβλία της θεωρούνται βίαια και σκληρά για παιδιά αναγνώστες. Έτσι ο Αργύρης Εφταλιώτης, ενώ την παινεύει που τα μυθιστορήματά της δεν

* Από γράμμα της στον Γιάννη Βλαχογιάννη, Π. Σ. Δέλτα, Αλληλογραφία, επιμέλεια Ξ. Λευκοπαρίδη, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 1997, σ. 109.

είναι άψυχα και κρύα, αλλά αντίθετα παρασέρνει τον αναγνώστη της με τη μαγευτική φαντασία της, όμως την επικρίνει για την περιγραφή επεισοδίων που είναι απάνθρωπα και που φέρνουν «φρικήαση». Πάντως, η Δέλτα, μέσα στη φιλοπατρία της και στο ενδιαφέρον της να γνωρίσει στα Ελληνόπαιδα την ιστορία τους, δεν παρασύρεται ώστε να μην καταθέσει τον σεβασμό της, ακόμη και τον θαυμασμό της προς τον εχθρό, προς τον Βούλγαρο. «Η τέχνη, και η πιο πατριδολάτρισσα, δύσκολα ξεχνά τη δικαιοσύνη και την ευγένεια», της σχολιάζει ο Παλαμάς.*

Το συγγραφικό έργο της Δέλτα είναι ποικίλο και πολύμορφο. Ασχολείται κατά βάση με το μυθιστόρημα, αλλά γράφει επίσης διηγήματα για ενηλίκους, αυτοβιογραφικά κείμενα, καθώς και παραμύθια, όπως τη συλλογή Παραμύθια και άλλα (1915), με ξεχωριστή θέση ανάμεσά τους το Η καρδιά της Βασιλοπούλας, που διακρίνεται για τον τρόπο που ψυχογραφείται η βασική ηρωίδα. Είναι χαρακτηριστική η άποψη που εκφράζει η Δέλτα –η οποία αντιμετωπίζει κριτικά τα ελληνικά λαϊκά παραμύθια– για το ποια πρέπει να είναι η ηθική των παραμυθιών, ηθική υψηλή, περήφανε και ευγενική: «Κάνε το καλό γιατί πρέπει να το κάνεις ή μην κάνεις το κακό γιατί εσύ ξεπέφτεις κάνοντάς το».**

Το αξιακό σύστημα της Δέλτα, τα ιδεώδη της θέλει πρωταρχικά να τα μοιραστεί με τα παιδιά. Όχι μόνο γιατί το μεγαλύτερο μέρος του έργου της απευθύνεται σε αυτά, αλλά και γιατί αποτελούν τις μελλοντικές γενιές, αυτές που θα

* Από γράμμα του Κωστή Παλαμά προς τη Δέλτα, ό.π., σ. 46.

** Από γράμμα της στον Αλέξανδρο Δελμούζο, ό.π., σ. 217.

στηρίξουν μια νέα ελληνική κοινωνία. Η παιδαγωγός Δέλτα έχει την αντίληψη πως το σημαντικότερο για το παιδί της εποχής της είναι ο αυτοσεβασμός. Η ανατροφή των παιδιών είναι πολύ σοβαρή υπόθεση και γι' αυτό υποστηρίζει ότι η «αγαπημένη» μέθοδος συμμόρφωσης των παιδιών τότε, η τιμωρία, πρέπει να επιβάλλεται πολύ προσεκτικά: «Όσο βαριά και αν είναι μια τιμωρία, αυτή καθαυτή δε χρησιμεύει σε τίποτα. Δίνεται μονάχα για να μην ξεχάσει αμέσως το παιδί πως έκανε μια αταξία, είναι μονάχα για να τη στερεώσει στη μνήμη του και για να μάθει το παιδί πως όλα τα λάθη πληρώνονται. [...] Το μάθημα το δίνει ο τρόπος της τιμωρίας, [...] μερικά παιδιά με μια ματιά τιμωρούνται χειρότερα παρά με τη μεγαλύτερη στέρηση».*

Αυτές τις αξίες, που η μεγάλη κυρία της λογοτεχνίας για παιδιά οραματίζεται και πραγματοποιεί με τους ήρωές της, φρόντιζε πρώτα απ' όλα να τις εφαρμόζει στον εαυτό της. Η Δέλτα ανατρέφεται με αυστηρότητα και η έννοια της αυτοπειθαρχίας γίνεται κομμάτι της προσωπικότητάς της και σφραγίζει την προσωπική της ζωή. Το χρέος προς την πατρίδα της το εκπληρώνει με το παραπάνω, τόσο με τα γραπτά της όσο και με την κάθε είδους προσφορά (υλική, φυσική παρουσία, κ.λπ.) σε κατοίκους περιοχών που δεινοπαθούν. Αλλά και η αξιοπρέπεια έχει πρωτεύουσα σημασία στη νοοτροπία της και στον τρόπο ζωής της. Έτσι, όταν το 1925 πρωτοεκδηλώνεται η ασθένειά της (σκλήρυνση κατά πλάκας) η Δέλτα απομονώνεται στο σπίτι της στην Αθήνα, αρνούμενη να «δειχτεί» σε κοινή θέα. Αποκορύφωση του

* Ό.π., σ. 241.

γεγονότος αυτού, αλλά κυρίως έκφραση της άρνησής της να δεχτεί την παρουσία των Γερμανών κατακτητών στην Αθήνα, είναι η τελική πράξη της αυτοχειρίας της, στις 27 Απριλίου 1941, ημέρα της εισόδου του γερμανικού στρατού κατοχής στην Αθήνα (απεβίωσε στις 2 Μαΐου 1941). Η Δέλτα τραβάει την κουρτίνα της ζωής της με έναν μεγαλειώδη, συμβολικό τρόπο διαμαρτυρίας ή και απόγνωσης, για να μας αφήσει ως παρακαταθήκη ότι «τίποτα μεγάλο δεν γίνεται χωρίς θυσίες... Πρέπει τις θυσίες αυτές να ξέρομε να τις κάνομε χωρίς υπολογισμούς»*.

* Από το *Για την Πατρίδα*, Βιβλιοπωλείο της Εστίας, 1991, σ. 142.

Παραμύθι χωρίς όνομα

Σύμφωνα και με τον τίτλο του βιβλίου, η ιστορία είναι ένα παραμύθι. Παραμύθι, γιατί ακολουθεί κάποιες συμβάσεις του είδους, όπως η αίσια έκβαση ή το γεγονός ότι οι ήρωες φέρουν συμβολικά ονόματα ενδεικτικά του χαρακτήρα τους (βασιλιάς Συνετός, βασιλιάς Αστόχαστος, βασίλισσα Παλάβω, Ζήλιω, κυρα-Φρόνηση, Γνώση κ.λπ.), ταυτόχρονα όμως είναι ένα σφιχτοδεμένο και αλληγορικό μυθιστόρημα που συνδέεται με την εποχή συγγραφής του.

Όταν η Δέλτα εξέδιδε το δεύτερο αυτό βιβλίο της, στα 1910, θεωρήθηκε ότι οι χαρακτήρες της συμβόλιζαν πολιτικά πρόσωπα και ότι συνέδεε τα γεγονότα της αφήγησης με τα σύγχρονά της ιστορικά γεγονότα, εμείς όμως μπορούμε να πούμε με βεβαιότητα πως έναν αιώνα μετά –στις μέρες μας– το βιβλίο παραμένει επίκαιρο. Το βασίλειο των Μοιρολάτρων που περιγράφεται θυμίζει τις κακοδαιμονίες και τις κακοτοπιές και της σύγχρονης Ελλάδας: η παιδεία που πάσχει καθώς ο δάσκαλος της ιστορίας δε δουλεύει εφόσον δεν πληρώνεται, οι διεφθαρμένοι πολιτικοί όπως ο αρχικαγκελάριος, οι νέοι που φεύγουν στα ξένα εφόσον δεν έχουν δουλειά στον τόπο τους, οι ξένοι ηγέτες που συμπεριφέρονται με αλαζονεία και περιφρόνηση όπως κάνει ο ξάδελφος βασιλιάς.

Το βασίλειο των Μοιρολάτρων, από αμυαλιά του αρχηγού του και από τους ξεπουλημένους πολιτικούς καταρρέει και γι' αυτό, όταν ο βασιλιάς Αστόχαστος ζητήσει βοήθεια από το γειτονικό βασίλειο του θείου βασιλιά, η απάντηση που θα πάρει θα είναι κοροϊδευτική: το «δώρο» του θα είναι μια γαϊδουροκεφαλή. Σε αυτή την κωμική αλλά και βαθύτατα προσβλητική κατάσταση, ο μόνος που θα αντιδράσει με αξιοπρέπεια θα είναι ο γιος του βασιλιά, το Βασιλόπουλο. Είναι νέος, πληγωμένος και απελπισμένος με την κατάντια του τόπου του και του πατέρα του, θίγεται βαθιά για όσα συμβαίνουν γύρω του και πιστεύει πως το μόνο που του μένει είναι να τα παρατήσει. Στην καμπή αυτή της ζωής του, θα συναντηθεί με τη Γνώση και τη μητέρα της, την κυρα-Φρόνηση. Η Γνώση είναι αυτή που θα στηρίξει το Βασιλόπουλο στην ανημποριά του και θα του δώσει κουράγιο, όπως μαρτυρεί και ο διάλογος μεταξύ τους:

- Γιατί πρέπει να μείνεις ανάμεσα στον λαό σου.
- Αχ, δεν μπορώ! αναφώνησε τον Βασιλόπουλο. Δεν ξέρεις τι είναι ο λαός μου, το παλάτι, όλος ο τόπος...
- Διόρθωσέ τον, αποκρίθηκε η κόρη.
- Εγώ; Πώς; Μα είμαι ακόμα παιδί, δεν ξέρω τίποτα, δεν έμαθα τίποτα, δεν είμαι τίποτα.
- [...]
- [...] έχεις μέσα σου κάτι που αξίζει πιότερο από κείνα που δεν έμαθες.
- Τι έχω;
- Έχεις φιλοτιμία και αξιοπρέπεια.

Οι συμβουλές της Γνώσης, η υποστήριξη της αδελφής του της Ειρηνούλας και οι λίγοι άνθρωποι που έχουν κρατήσει ψήγματα ηθικής, όπως ο υπασπιστής Πολύδωρος, ο σιδεράς Κακομοιρίδης, ο τραγικός και υπερήφανος Μονοχέρης και λίγοι άλλοι, θα αποτελέσουν τους πρώτους που θα βοηθήσουν το Βασιλόπουλο να ξεκινήσει την προσπάθεια αναδόμησης της χώρας του. Δε θα είναι καθόλου εύκολο σε μια γη λεηλατημένη και παρατημένη, χωρίς στόλο και στρατό, χωρίς δρόμους και κυρίως χωρίς παιδεία. «Το βασιλόπουλο με τη μετρημένη συντροφιά των καταφρονεμένων του διαλεχτών ρίχνεται στη δουλειά. Ηρακλής μέσα στο σταύλο του Αυγία. Ο αγώνας άχαρος, πικρός, δύσκολος, εξαντλητικός, μαρτυρικός», θα γράψει ο ποιητής Κωστής Παλαμάς.* Όμως, η επιμονή του Βασιλόπουλου, το πάθος του, η επιθυμία του να βρίσκεται πάντα κοντά στον λαό του για να θεραπεύει το άδικο και να τονώνει το ηθικό θα τον καταστήσουν έναν πραγματικό ηγέτη. Αυτόν στον οποίο θα πιστέψουν οι καθημερινοί άνθρωποι του τόπου του για να αγωνιστούν όλοι μαζί. Έτσι, όταν ο στρατός του θείου βασιλιά θα δοκιμάσει να εισβάλει στο βασίλειο των Μοιρολάτρων, πανικόβλητος θα τραπεί σε φυγή. Κι όχι μόνο αυτό, αλλά μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα, θα μάθει τα δυσάρεστα νέα: πως τείχη υψώθηκαν παντού στη χώρα, τα χωράφια καρποφορούν μετά τη σπο-

* Κ. Παλαμάς, «Το νέο βιβλίο της κυρίας Δέλτα», Ο Νουμάς 431 (10 Απριλίου 1991), παρατίθεται στο Π. Σ. Δέλτα, Σύγχρονες προσεγγίσεις στο έργο της, επιμέλεια Αλ. Π. Ζάννας, πρόλογος Α. Δεληβορριάς, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 2006, σελ. 59.

ρά, οι νέοι επιστρέφουν από τα ξένα, η πρόοδος αποτελεί το παρόν και το μέλλον.

Για τη μορφή του Βασιλόπουλου ο παιδαγωγός Αλέξανδρος Δελμούζος θεωρεί πως αποτελεί έναν ύμνο του δυνατού, γιατί αυτός είναι που τελικά προτρέπει, συνδέει, εμπνέει «όλους αυτούς που τρεκλίζουν αβέβαιοι, ίσως από τη σκέψη την πολλή: τους μοιρολάτρες σκεπτικιστές. Ένα δυνατό τονωτικό που γεννά την ορμή για κίνηση»*. Όμως, συμπληρώνει πως είναι δόγμα της κοινωνιολογίας να μη θεωρούμε πως η κεφαλή είναι μόνο αυτή που φταίει για τον ξεπεσμό ή την ανύψωση του λαού. «Ο ένας, το άτομο, είναι όργανο των εξωτερικών συνθηκών, που στηρίζονται κυρίως σε οικονομικούς παράγοντες. Αυτές οι εξωτερικές συνθήκες έπρεπε να φανούν πως επιβάλλουν στο άτομο να κάνει αυτό που έκανε. Νομίζουν πως σπρώχνουν τα πράγματα εμπρός, ενώ αυτά μας σπρώχνουν».**

Το Παραμύθι χωρίς όνομα είναι ένα φιλοσοφημένο βιβλίο. Μπορεί να είναι πικρό, στην αρχή τουλάχιστον που δείχνει τον ξεπεσμό του λαού, αλλά στηρίζεται πάνω στην πεποίθηση πως η αξιοπρέπεια και η πίστη σε ιδανικά και ανθρώπους-πρότυπα μπορούν να κάνουν θαύματα. Γι' αυτό, πολύ σωστά ο Δελμούζος το αποκάλεσε ένα εθνικό βιβλίο, το δεύτερο εθνικό βιβλίο (μετά το Για την πατρίδα) για μικρούς και μεγάλους. Θα πρόσθετα ακόμη ότι είναι

* Γράμμα του Δελμούζου στην Πηνελόπη Δέλτα, στο Π. Σ. Δέλτα, *Αλληλογραφία*, επιμέλεια Ξ. Λευκοπαρίδη, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, Αθήνα 1997, σελ. 221.

** Ό.π. σελ. 221.

πια ένα κλασικό βιβλίο για παιδιά, καθώς έχει καταφέρει έπειτα από έναν και πλέον αιώνα να διατηρεί τη φρεσκάδα του, το χιούμορ του, που διαβρώνει αλλά και διδάσκει, και χωρίς να χάνει το ιστορικό του βάθος να μιλά και στον σημερινό αναγνώστη κάθε ηλικίας.

*Μένη Κανατσούλη
Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης*

Το δάσος

Οταν κατάλαβε ο γερο-Βασιλιάς Συνετός πως μετρήθηκαν πια οι μέρες του, φώναξε τον γιο του, τον νέο Αστόχαστο, και του είπε:

– Φθάνουν, γιε μου, τα παιχνίδια και οι διασκεδάσεις. Ήλθε η ώρα να παντρευτείς και να πάρεις στα χέρια σου την κυβέρνηση του Κράτους. Εγώ έφαγα το ψωμί μου. Εσύ κοίταξε να κυβερνήσεις σαν καλός βασιλιάς.

Κι έστειλε τον αρχικαγκελάριό του στο γειτονικό βασίλειο να ζητήσει την όμορφη Βασιλοπούλα Παλάβω, για τον Αστόχαστο, τον γιο του Συνετού Α΄, Βασιλιά των Μοιρολάτρων.

Έγινε ο γάμος με χαρές και ξεφαντώματα, και λίγες μέρες αργότερα, αφού ευλόγησε τα παιδιά του, ο γερο-Συνετός τούς άφησε χρόνια, και ο Αστόχαστος στέφθηκε Βασιλιάς.

Όλα φαίνονταν ρόδινα και ζηλευτά για το νέο ζευγάρι. Τα φλουριά ξεχειλούσαν από τα σεντούκια του γερο-Συνετού· κάστρα γερά και γεμάτα στρατιώτες τειχογύριζαν το βασίλειο· το λαμπρό παλάτι, χτισμένο ψηλά σ' ένα κατάφυτο βουνό, δέσποζε τη χώρα όπου ζούσαν με άνεση οι πολίτες· δρόμοι фарδεΐς και καλοστρωμένοι ένωναν το βασίλειο των Μοιρολάτρων με όλα τα γειτονικά βασίλεια.

Παντού χαρά και καλοπέραση.

Και όπου γύριζε το μάτι του ο νέος βασιλιάς, από πάνω από τον ψηλό πύργο του παλατιού του, έβλεπε απέραντα χωράφια σπαρμένα, ρεματιές και λαγκάδια κατάφυτα, χώρες και χωριά με παστρικά όμορφα σπιτάκια, βουνά δασωμένα και λιβάδια καταπράσινα. Αμέτρητες αγελάδες έβοσκαν συντροφικά με κοπάδια, αρνιά και κατσίκες. Και σαν μερμήγκια δούλευαν οι χωρικοί τη γη, άρμεγαν τις αγελάδες, κούρευαν τα πρόβατα και μετέφεραν γεννήματα και καρπούς στη χώρα, όπου τα πουλούσαν.

Πέρασαν χρόνια πολλά.

Ο καιρός, που άσπρισε και μάδησε τα μαλλιά του Αστόχαστου και μάρανε την ομορφιά της Παλάβως, άλλαξε και την όψη ολόκληρου του βασιλείου των Μοιρολάτρων.

Παντού ερημιά. Πεδιάδες απέραντες, γυμνές, ακαλλιέργητες απλώνονταν ως τα σύνορα του βασιλείου, και μονάχα μερικές ερειπωμένες πέτρες μαρτυρούσαν ακόμα τα μέρη όπου άλλοτε έστεκαν, υπερήφανα και απειλητικά, τα φοβερά κάστρα του Συνετού Α'.

Πού και πού κανένα γκρεμισμένο παλιόσπιτο ξεχώριζε στη μονοτονία της έρημης πεδιάδας. Τ' αγριόχορτα και οι πέτρες σκέπαζαν τους λόφους, οι δρόμοι, παρατημένοι, χάνονταν κάτω από τ' αγκάθια που ελεύθερα άπλωναν τα πυκνά τους κλωνάρια.

Και σφυρίζοντας ανάμεσα στις πέτρες και στους βράχους, ο άνεμος μοιρολογούσε το ρήμαγμα του τόπου.

Μόνο τα πυκνά δάση έμεναν στη θέση τους, ξεχασμένα και αδούλευτα, κρύβοντας κάτω από το φουντωμένο τους φύλλωμα ολόκληρο κόσμο πεταλούδες, μαμούνια και μέ-

λισσες, που χαίρουνταν ανενόχλητα τα μυρωδάτα αγριολούλουδα. Πλήθος αγριοφραουλιές άνθιζαν και καρποφορούσαν αδελφικά με τις βατομουριές, και οι καρποί τους σάπιζαν κι έπεφταν στο χώμα άχρηστοι.

Τα μονοπάτια, που περνούσαν άλλοτε ανάμεσα στα δέντρα, είχαν σβήσει και αυτά από τον καιρό που είχε να τα πατήσει ανθρώπινο πόδι. Και τα δέντρα και τα χαμόδεντρα τόσο είχαν ξεχάσει την ανθρώπινη μορφή, που όλα τaráχθηκαν, και τρόμαξαν, και ανατρίχιασαν, και σείστηκαν, και μουρμούρισαν αναμεταξύ τους φοβισμένα, όταν μια μέρα είδαν ένα νέο αγόρι με βαθιά ονειροφορτωμένα καστανά μάτια, που περπατούσε κάτω από το φύλλωμά τους σταματώντας σε κάθε βήμα, για να κοιτάξει πότε ένα λουλούδι, πότε ένα ζώυφιο, με θαυμασμό κι έκπληξη, σαν να τα έβλεπε πρώτη φορά.

– Τι πράμα να είναι άραγε τούτο που διαβαίνει; ρώτησε φοβισμένος ένας σκούνος, συμμαζεύοντας τα φυλλαράκια του από φόβο μην τον δει το αγόρι.

– Ποιος το ξέρει! αποκρίθηκε το πεύκο. Ίσως κανένα άλλο είδος ελάφι;

Μια λεύκα, που έστεκε εκεί κοντά, έσκυψε το υπερήφανο κεφάλι της να δει τον διαβάτη.

– Ελάφι; είπε μ' ένα ξεκάρδισμα που αναποδογύρισε όλα της τα φυλλαράκια, και μια στιγμή από πράσινη την έκανε ασημένια. Ονειρεύεσαι, παιδί μου! Μα το ελάφι έχει τέσσερα πόδια, και τούτο έχει μόνο δυο!

– Μα λοιπόν τι ζώο είναι; ρώτησε ανήσυχια μια βατομουριά. Είναι άραγε κακό; Μη μου φάγει το καινούριο φόρεμά μου, και με βρει γυμνή το καλοκαίρι σαν έλθει;

— Μη ζαλίζεστε, παιδιά μου, είπε ο γερο-πλάτανος, δεν είναι ζώο αυτό και δεν τρώγει φύλλα. Είναι χρόνια πολλά που δεν πέρασε τέτοιο πράμα από δω. Μα θυμούμαι έναν καιρό που το δάσος μας γέμιζε από όμοιούς του. Ήταν τα καλά εκείνα χρόνια, όταν μάζευαν οι άνθρωποι το μέλι της μέλισσας, και της φραουλιάς τη φράουλα, και τα βατόμουρα, και τα ώριμα κούμαρα.

— Τι; φώναξε η αγριοφραουλιά, μαζεμένη στα πόδια του πλάτανου. Τι λες, παππού; Μην είναι άνθρωπος;

— Βέβαια είναι άνθρωπος, αποκρίθηκε ο γερο-πλάτανος.

Και η λεύκα μουρμούρισε:

— Μα βέβαια, άνθρωπος είναι! Θυμούμαι να είδα τέτοιους στα νιάτα μου.

Ο σκοίνος, περίεργος, άπλωσε τα κλαδιά του να τον δει από πιο κοντά.

— Άνθρωπος; είπε η ακατάδεχτη βελανιδιά. Τι θέλει στο βασίλειό μας;

Και όλα μαζί τα δέντρα έσκυψαν να δουν τον «άνθρωπο» που διάβαινε.

Ήταν ένα λιγνό αγόρι ως δεκάξι χρόνων. Τα χρυσοκέντητα βελουδένια ρούχα του, λιωμένα στους αγκώνες και στα γόνατα, είχαν μικρύνει και σχιστεί, και οι χρυσές κορδέλες που βαστούσαν τα πέδιλα στα γυμνά του πόδια ήταν κατακομμένες και ξαναδεμένες με χοντροκοπιούς κόμπους.

Ξαπλώθηκε στη ρίζα του γερο-πλάτανου, είδε κοντά του τη φραουλιά φορτωμένη κατακόκκινες φράουλες, τις έκοψε και τις έφαγε. Ύστερα δίπλωσε τα χέρια του αποκάτω από το κεφάλι του και αποκοιμήθηκε.

Κοιμήθηκε τόσο βαθιά που δεν άκουσε τα ψιθυρίσμα-

τα των δέντρων, ούτε το μουρμούρισμα του ρυακιού που έτρεχε πέρα, ούτε το σφύριγμα του κότσυφα που, πηδώντας από κλαδί σε κλαδί, διηγούνταν στα δέντρα ένα σωρό παράξενες ιστορίες.

— Ο γιος του Βασιλιά! αναφώνησε ο γερο-πλάτανος. Πώς να το πιστέψω βλέποντας τα γυμνά του πόδια και τα λιωμένα του ρούχα;

— Να το πιστέψεις! αποκρίθηκε ο κότσυφας. Άκουσέ με μένα, που πάγω κι έρχομαι στα παράθυρα του παλατιού και βλέπω τι γίνεται μέσα.

— Μα γιατί δεν αλλάζει ρούχα; ρώτησε το πεύκο σκανδαλισμένο.

— Γιατί δεν έχει άλλα, αποκρίθηκε ο κότσυφας.

— Πώς! Ο γιος του Βασιλιά; αναφώνησε το θυμάρι, προσφέροντας τ' ανθισμένα του λουλουδάκια στη μέλισσα που βούιζε, γυρεύοντας μέρος ν' ακουμπήσει για να ρουφήξει το μέλι τους.

— Μα τι θαρρείς; σφύριξε ο κότσυφας. Μήπως νομίζεις πως ο Βασιλιάς έχει τίποτα περισσότερο από τον τσοπάνη ή τον βαρκάρη;

— Λες παράξενα πράγματα! μουρμούρισε ο σκοίνος που δεν πείθονταν.

— Πίστεψέ τον όμως, είπε η μέλισσα φτερουγίζοντας γύρω του, αλήθεια σου λέγει. Ο Βασιλιάς φορεί και αυτός τέτοια ρούχα. Μ' αν δεις τις Βασιλοπούλες, τότε θα φρίξεις!

— Γιατί; ρώτησε η φραουλιά.

Ο κότσυφας πήδηξε κοντά της και ψιθύρισε:

— Γιατί κάτω από τα ρούχα τους δεν έχουν ούτε πουκάμισο!

Και ξεκαρδίστηκε στα γέλια χωρίς να προσέξει πως βρίσκονταν κοντά στο αυτί του αγοριού.

Ξύπνησε το Βασιλόπουλο και τινάχτηκε ξαφνισμένο.

Τρόμαξε ο κότσυφας και πέταξε μακριά, και η μέλισσα κρύφθηκε ανάμεσα στα φύλλα του σκοίνου, ενώ τα δέντρα σήκωναν ψηλά το κεφάλι τους κι έκαναν τον ανήξερο, τάχα πως δεν παρατήρησαν τίποτα.

Είχε βραδιάσει. Σηκώθηκε το Βασιλόπουλο και πήρε πάλι τον δρόμο του. Βγήκε από το δάσος, πέρασε τον κατάξερο κάμπο, και τραβώντας κατά το παλάτι, με γοργά βήματα, ανέβηκε στο βουνό, σκαρφαλώνοντας ανάμεσα στους βράχους και στα χώματα σαν κατσίκι.

Όταν η Πηνελόπη Δέλτα εξέδωσε το δεύτερο αυτό βιβλίο της, το 1910, θεωρήθηκε ότι οι χαρακτήρες της συμβόλιζαν πολιτικά πρόσωπα και ότι συνέδεε τα γεγονότα της αφήγησης με τα σύγχρονά της ιστορικά γεγονότα, μπορούμε όμως να πούμε με βεβαιότητα πως έναν αιώνα μετά –στις μέρες μας– το βιβλίο δεν έχει χάσει διόλου τον επίκαιρο χαρακτήρα του. Το βασίλειο των Μοιρολάτρων που περιγράφεται θυμίζει τις κακοδαιμονίες και τις κακοτοπιές της σύγχρονης Ελλάδας. Όμως, όπως συμβαίνει στα παραμύθια, αλλά κάποτε και στην πραγματικότητα, ο γιος του βασιλιά των Μοιρολάτρων, το Βασιλόπουλο, συμβολίζει τον νέο άνθρωπο, που οραματίζεται μια καλύτερη χώρα, που παλεύει, που μάχεται με πείσμα και πάθος. Και τελικά τα καταφέρνει.

Το *Παραμύθι χωρίς όνομα* είναι ένα διαχρονικό βιβλίο, κυρίως χάρη στις αξίες που εκφράζει: ήθος, αξιοπρέπεια, μαχητικότητα.

**Με προλογικό σημείωμα της Καθηγήτριας
Παιδικής Λογοτεχνίας του ΑΠΘ, κ. Μένης Κανατσούλη.**

Από 9 ετών

ISBN: 978-618-01-2663-1

9 786180 126631

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 20077

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr